

**PROVISION AND UTILIZATION
OF TRADITIONAL HEALTH SERVICES
IN RURAL THAILAND**

CHARUWAN SAWATSING

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF NURSING SCIENCE
(COMMUNITY HEALTH NURSING)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY**

2003

ISBN 974-04-4179-3

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

การให้และการใช้บริการสุขภาพของหมอพื้นบ้านในชนบทไทย (PROVISION AND UTILIZATION OF TRADITIONAL HEALTH SERVICES IN RURAL THAILAND)

จาวรธรรม สวัสดิ์สิงห์ 4137014 NSCN/M

พย.ม. (การพยาบาลอนามัยชุมชน)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : อุษาพร ชวลิตนิธิกุล, M.P.H., ชื่นชม เจริญอุทธร, พบ.ด.,
จริยาวัตร คมพักษณ์, ศด.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรักษาของหมอพื้นบ้าน ลักษณะของผู้มาใช้บริการและเหตุผลในการใช้บริการจากหมอพื้นบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตำบลลุมพิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่ทำการศึกษาและใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตวิธีการรักษาของหมอพื้นบ้าน จำนวน 41 คน และผู้ป่วยที่มาใช้บริการกับหมอพื้นบ้านจำนวน 112 คนในระหว่างวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2546 ถึง 25 มีนาคม 2546

ผลการศึกษาพบว่า หมอพื้นบ้านในการศึกษาคครั้งนี้มี 6 ประเภท คือ หมอเป่า หมอทรง หมอสมุนไพร หมอกระดูก หมอนวดจับเส้นและหมอสะเดาะเคราะห์ โดยมีขั้นตอนในการรักษาที่ไม่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่ การไหว้ครูหรือตั้งคาย ตรวจดูอาการ วินิจฉัย การรักษา และการสมานคุณหมอพื้นบ้านหรือปลงคายภายหลังรักษาหายแล้ว เหตุผลที่หมอพื้นบ้านยังคงมีบทบาทในการรักษา เนื่องจาก มีรูปแบบและวิธีการรักษาที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุการเจ็บป่วยและการประเมินผลการเจ็บป่วยที่คล้ายคลึงกับชาวบ้าน รวมทั้งคุณสมบัติของหมอพื้นบ้านที่น่าเชื่อถือศรัทธา เหตุผลที่ผู้ใช้บริการเลือกใช้บริการกับหมอพื้นบ้าน เนื่องจาก มีความเชื่อว่าการเจ็บป่วยบางอย่างต้องรักษากับหมอพื้นบ้านเท่านั้น เช่น โรคกำเริด ไข้หนักไข้ มีควมพึงพอใจในผลการรักษาจากประสบการณ์การเจ็บป่วยในครั้งก่อน ค่าใช้จ่ายที่ผู้ป่วยและญาติสามารถกำหนดได้เองตามฐานะของตน การเดินทางที่สะดวกสบายเนื่องจากหมอพื้นบ้านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน และการได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับประสิทธิภาพและความชำนาญในการรักษาของหมอพื้นบ้านจากพ่อแม่ ญาติพี่น้อง

ผู้วิจัยเสนอแนะให้บุคลากรสุขภาพแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการรักษาโรกระหว่างการรักษาแผนปัจจุบันและการรักษาแบบพื้นบ้านโดยการนำจุดดีของการรักษาแบบพื้นบ้าน และเหตุผลที่ชาวบ้านยังนิยมใช้บริการมาปรับใช้ในการให้บริการสุขภาพและควรส่งเสริมหมอพื้นบ้านให้เข้าสู่ระบบการดูแลสุขภาพแบบปฐมภูมิ โดยการอบรมและสนับสนุนให้เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

PROVISION AND UTILIZATION OF TRADITIONAL HEALTH SERVICES IN RURAL THAILAND.

CHARUWAN SAWATSING 4137014 NSCN/M

M.N.S. (COMMUNITY HEALTH NURSING)

THESIS ADVISORS: USAPORN CHAVALITNITIKUL, M.P.H., CHOUNCHOM CHAROENYOOTH, Ph.D. JARIYAWAT KOMPAYAK, Dr. P.H.

ABSTRACT

This study examined the process and methods of traditional healers and the reasons underlying the utilization of traditional health services from practitioners and clients. The study was conducted in Tambon Lumpook, Muang District, Burirum Province. The research instrument was a question guideline for in-depth interviews with informants composed of 41 traditional healers and 112 clients. The research also observed the practice of traditional healers.

This study has found six types of traditional healers comprising *mor pao* (blowing healers), *mor song* (the mediums), *mor samunprai* (herbal healers), *mor kradoog* (bone healers), *mor nuad-jabsen* (masseurs) and *mor sadaukrauh* (fate healers). All the healers used similar method of treatment, starting from *tang kay* (presenting offerings as a sign of respect and gratitude to the healers), diagnosis, treatment and *plong kay* (giving honorarium to the healers). The traditional healers' practice is relevant to the villager's lifestyle because they live in the same place, have the same beliefs about ghosts and supernatal powers, understand their life-style, give the same names to the symptoms, and have a similar perception and evaluation of illness. People of all ages went to these healers because of common beliefs about the causes of disease and satisfaction with the outcome. All clients considered the treatment to be convenience, inexpensive, simple and successful. Some illnesses are believed to only be curable by traditional healers, for example, *kam-rerd* (a child illness of crying all night), *kai-marg-mai* (fever with rash). It was also found that clients went to traditional healers because of previous experiences and having the received information from grandparents, and because the treatment is not against the community culture and belief about ghosts and supernatal powers. For example "*pee poo-taa*" are the spirits of founders of the villages. There is usually an annual ceremony to pay respect to *pee poo-taa*. Anybody showing disrespect to these spirits will get ill.

Base on the findings, it was recommended that health care professional should share and exchange knowledge with traditional healers, learn from traditional healers and utilize their service when trying to solve health problems. Moreover, traditional healers should be encouraged to enter primary health care system as village public health volunteers in order to support the basic health care concept.

KEY WORDS : PROVISION OF HEALTH SERVICES / UTILIZATION OF HEALTH SERVICES / TRADITIONAL HEALERS

91 P. ISBN 974-04-4179-3